

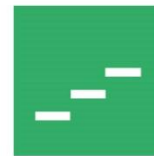

A megújuló történelemtankönyvek szakmai szempontjai és digitális támogatása

Történészek bevonása a tankönyvek készítésébe

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

Változatos ismeretforrások használata

23. Róma örökösei: a Bizánci és a Frank Birodalom

Idézzük fel, milyen körülmények között történt a Nyugatrómai Birodalom bukása! Mely népek vettek részt a népvándorlásban? Hogyan hátrította el a keleti birodalomrész a támadásokat?

Gyűjtsek össze, mely mai országok területén jöttek létre barbár királyságok! Mi történhetett az ott élő lakossággal? Mely terület/szakmaradtak meg a Keletrómai Birodalom kezében? Mire törekedett Justinianus császár a hadjárataival?

Rómát az alapításától számított 1164. évben megostromolták a gótok, az idővel szűnt meg a római uralko Britanniában [...] a skótok és a piktek által véglegesített britonok segítségét kérták a rómaiaktól, akik másodszor is bajtörnek és egy falat építenek a szigeten keresztül; de amikor azt a neveztet ellenség áttört, a britonok még nagyobb veszedelmebe kerültek. Ettől fogva Britanniának, amelynek egy részét a britonok látták, nem volt többé felfegyverzett harcossá, katonai anjja, [...] Ekkor az angolok vagy szászok, [...] megérkeztek Britanniába [...] mivolta az ország megmentését akarvánk harcolni, de valójában azért, hogy megdöntsék azt.
(Beoda 8. századi angol történelmi műveiből)

Milyen következményekkel járt a római uralom megszűnése Britanniában? Mely népek fenyegették az ott maradt romanizált briteket?

A barbár királyságok és a Keletrómai Birodalom az 5-6. században

A kora középkor időszaka

Európa önálló középkori fejlődésének kezdetét sokáig a Római Birodalom kettéválásához (395) kötik, újabb inkább a Nyugatrómai Birodalom bukásához (476) kapcsolják. A rómaiak által egységesített Mediterraneum szétesett, és a Földközi-tenger térségében három kultúrkör alakult ki. Nyugat-Európában a latin szertartású keresztény civilizáció lassan elvolyodott az iszlám vallás. Az arabok által megteremtett kultúrkör Hispaniától az Indiaig terjedt. A kultúrkörök önállóan fejlődtek tovább, és a római katolikus Európa születése a 11. század kezűré. A kor középkor első évszázadában a népvándorlás újabb hullámai okoztak jelentős politikai változásokat.

A germán királyságok és a Keletrómai Birodalom

Miért nem sikerült a Római Birodalom helyreállítása?

A Nyugatrómai Birodalom bukását betetőző germán törzsek letelepedésük után saját államot alapítottak. Britanniába új hódítók, angol és szász törzsek érkeztek, akik a britek legyőzése után az 5-6. században hét önálló királyságot hoztak létre. Itálában az utolsó császárt megbuktató hadvezér értetlenül hagyta a római intézményeket (államszervezet, közigaz-

tás), de hatalmát a keleti gótok rövidesen elűpörték (493). A 6. században a keleti gótok testvérnépe, a nyugati gót törzs Dél-Galliából Hispaniába húzódtott, miközben az egykori Gallia provincia a frankok kezére került. Észak-Afrikát a Vandal Királyság birtokolta, kalózflottái az egész Földközi-tenger térségét fenyegették.

A Keletrómai Birodalom a nyugati területek jogos örökösének tartotta magát. A mindenkor uralkodó a „rómaiak császára” nevet viselte; az állam, a jogrendszer, a társadalmi berendezkedés Constantinus korára emlékeztetett. (A köznyelvben használt Bizánci Császárság elnevezést csak utólag, a reneszánsz korban adták a birodalomnak.)

Konstantinápolyt nagyrészt elkerülték a germán népvándorlás hullámai, a buroknak Ártia haláláig adták fizettek. A későbbiekben a kifinomult bizánci diplomácia adózással, katonai felleppéssel, illetve vizitációk szállításával őrizte meg a határokat.

A birodalom területén belül a virágzó városállomány megmaradt, a főváros lakossága (kb. 700 ezer fő) több volt, mint néhány germán királyság teljes népessége. A pénzgazdálkodás fennmaradt, a városokban az ipari termelés és a helyi kereskedelem sem indult hanyatlásnak. A biztos bevételi forrásokkal rendelkező császári hatalom hatékony hivatalnokszervezetre támaszkodhatott, és politikai törekvéseit az egyház is támogatta. A császárok beleszóltak a vallási ügyekbe, ezért a konstantinápolyi püspök (pátriárka) kevesebb befolyással rendelkezett, mint a római pápa.

A nyugati területek visszacszerzésére, a birodalom restaurációjára Justinianus császár (527-565) tett kísérletet. Közel húsz évig tartó háborút vezetett a „barbár királyságok” ellen. A Keletrómai Birodalom legyőzte a vandálokat Észak-Afrikában, felszámolta a keleti gótok államát Itáliában, és megvette a lábát Hispania keleti részén. A császár évtizedekig tartó hadjáratai azonban aláásták a birodalom erejét. Justinianus halála után a Keletrómai Birodalom folyamatos védekezésre kényszerült. Ellenéges népek érkeztek a Balkán-félsziget felől (avarok és bolgárok), illetve a Közel-Keletről (arabok), és jelentős területeket foglaltak el. A birodalom lassan elvesztette Itáliát, míg a Mediterraneum térségében amok bódítottak.

A Frank Birodalom

Hogyan egyesítették Nyugat-Európát a frankok?

A népvándorlásban részt vevő germán törzsek közül a frankok tartós államot építettek ki. Az első jelentősebb uralkodójuk felvette a római katolikus vallást (Klódig, 482-511), és a királyi címet is elnyerte (Meroving-dinasztia). A 6-7. században a frank királyok hatalma megerősödött, a trónharok és behatolások az ország felosztásához vezettek. A birodalomrészekben a királyok háttérbe szorultak, a tényleges irányítás a legnagyobb földbirtokkal rendelkező udvarmargok kezébe került. Közülük Martell Károlynak sikerült újra egységes birodalmat kialakítania (a 8. század első évtizedeiben).

Károly új típusú hadsereget szervezett (nehézlövességi), és a szabad frank barcosoknak a katonai szolgálataikért cserébe birtokokat adományozott. Martell Károly legyőzte vetélytársait, és hadseregével 732-ben vereséget mért a Nyugat-Európai veszélyeztető arab seregre (poitiers-i csata). Martell Károly fia, Kis Pippin az utolsó Meroving-uralkodót is megfosztotta hatalmától (751), és megalapította a Karoling-dinasztiát. A korábban nyugati katonai segítségért cserébe az egyház elismerte Kis Pippin királyi uralmát.

Kis Pippin fia, Nagy Károly (768-814) hosszú uralkodása alatt Nyugat-és Közép-Európa katonai bekebelezésére törekedett. A mintegy félszáz hadjárat során a birodalom határait kitolta az Elba folyóig (szászok legyőzése) és a Dunáig (bajorok, illetve avarok legyőzése). Az Iberiai-félszigeten az

A világ dolgában semmi sem olyan figyelme méltó, mint a törvények tekintetében. Ezek rendelkezés helyesnek az isteni és az emberi dolgokat, származik a méltánytalanságot. Magállapították azonban, hogy a Róma városának és Romulusnak idejétől hozott törvények tömege olyan nyitra össze van kavardva, hogy szinte végelátn és emberi ésszel már át nem fogható. Ezért először arra törekedtek, hogy szent császári elődeink rendelkezéseit összegyűjtésük, és világosan rendezve adják át. Egy kötetbe gyűjtöttük szászok, minden felsejleges átközlés és állománytörést kitűzött-bőltek belőlük, hogy így minden embernek biztos támasz és iránymutató szolgáljanak.

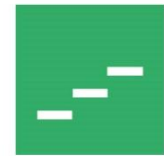
(Justinianus „Isten akaratából” kezdett rendszere. Justinianus hivatalnokaival összeállította az elmúlt évszázadok törvényeit, rendeleteit. Az egyes egészen indokolt foglalt – kodifikált – római jog [Corpus Iuris Civilis: a polgári jog gyűjteménye] az európai jogfejlődés alapjává vált.)

- Hogyan látkinált a római törvényekre Justinianus?
- Miért intézkedett a császár? Miként uralt Justinianus a korábbi római császárokra?

Frank méltóságosság (középkori képművészet)

Miben változott a fegyverszerzés a római hadsereg fegyverszerzéshez képest? Milyen részek voltak a fegyverszerzés? Mit tudunk mag, melyik társadalmi réteg volt képes fedezni a hadviselés költségeit?

Nagy Károly állam szervezete
Milyen központi hivatalok épültek ki Nagy Károly uralkodása idején? Hogyan próbálta a császár elérni a központtól távol lévő területeken is a rendelkezések végrehajtását?

Kik ellen vezetett hadjáratokat Nagy Károly? Meddig terjedt a birodalma? Rómától eltérően mely területeket nem tudta meghódítani? Mi történt a birodalommal? Mely mai országok határát követően alakultak a 843-as felosztás során?

Nagy Károly birodalma és a 843-as felosztás

amelyek kiszorítására vezetett hadjárata kudarcba fulladt, a később kialakított Spanyol Orgrófia a frank területek védelmét szolgálta. Északkelet felől a végül vereséget mérő pápaságot fenyegető germán királyságra (a koczobárdokra), és az egyházi állammal megőrzött a jó kapcsolatot. Ennek csúcspontjaként 800-ban a pápa császárrá koronázta Károlyt Rómában.

Nagy Károly teteken ötvöződött az antik római birodalom megújítását és a keresztény civilizáció terjesztését. A kortársak „új Augustusként” emlegették, hiszen Károly sokat tett azért, hogy egyetlen birodalmi keretben egyetleg minden nyugati keresztény. Miközben a Római Birodalom igaz örökösé, a bizánci császár csak évekkel később ismerte el Nagy Károlyt császárnak.

A Frank Birodalom sorsa

Mi lett Nagy Károly örökösének a sorsa?

Nagy Károly uralkodása utolsó éveiben egy állandó központot létesített Aachen (jók az) városban, és hatékony közigazgatási rendszert épített ki. A birodalom irányítását ellátó hivatalnokok, a királyi rendelkezéseket is megfigyelő kancellárja lett. A birodalom a grófságok rendszerén alapult, a királyságtól az adott területen a királyi jogoktól jelentős részét gyakorolta, és az azok egyházművel rendelkezett. A rendelkezés végrehajtását és a grófságok ellenőrzését a királyi küldöttek látták el, akik folyamatosan jelentést küldtek Aachenbe. A birodalom határain ögrófságok léteztek; az ögróf a bevetel egészét a védelemre fordította.

Nagy Károly jól szervezett birodalma később mintáként szolgált számos állam közigazgatásának kiépítésénél. Szent István is hasonló elvek alapján építette ki a Magyar Királyság szervezete a 11. század elején.

Nagy Károly halála után a birodalom egysége gyorsan meg bomlott. Fia gyengekező uralkodónak bizonyult, aki ellen gyermekei többször fellázadtak. A Frank Birodalom bevérválása évtizedekig tartott, később már a tetevérek is egymás ellen fordultak. Az állandó állapotoknak végül

843-ban a verduini egyezményt vetett véget a birodalom három részre osztották. A birodalom egykori vezető tisztségviselői (grófok, ögrófsók) időközben függetlenítették magukat a központi hatalomtól, és fontos uralkodói jogköröket szereztek meg (például adóztatás, hadseregvezetés, bírákodás).

Caspar Johann Nymann. Schaefer: Nagy Károly

Gazdagon meg voltál élve akasztással, és akasztást könyved, világosan ki tudta fejezni. De nem a te be csupán anyanyelvével, hanem nagy buzgalommal tanulmányozta az idegen nyelveket is. Ezek közül a latin ügy megértésére, hogy latral és anyanyelvén egyformán tudott beszélni, a görögök inkább csak értették, de nem beszélték. Arrafra beszédes volt, hogy szinte többesedőnek létezett. A szabad művészeket rendkívül buzgalommal látta, doktorait igaz tisztelettel és nagy megbecsülésben tisztelte. A nyelvtan eljárástát végezt Petrus Platus óráig szoraport hallgatta. A többi tudományban a Britanniából való szász nemzetű Alkuin (Alkuin) ugyancsak szoraport az rendkívül ismeretekkel rendelkező férfi volt a tanítója. Ennek vezetésénél igen sok időt és fáradságot fordított a retorikának és dialéktikának, különösen pedig a csillagászatnak tanulására. Foglalkozott a számolás művészetével is, és éles elméjével nagy érdeklődéssel szedte végig a csillagok jelését. Próbálkozott az írások is a cölöböknek vékonyka állat elnevezésével és ki megjelölésével szorult magával hordozni, hogy mikor ráérő ideje van, kezét a bevetéshez szokassa. De az a sok halogatott és későn kiadott munka már nemigen sikerült neki! . . .

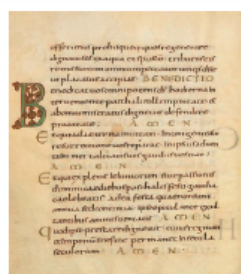
(Einhart, Nagy Károly történetéről)

- Gyűjtse össze a korabeli tudományokat! Mennyire számíthatott rá? Milyen volt Nagy Károly a világ előtt és körében? Mit tekintett alapműveltségnek a kortársai? Milyen műveltségűek a diákok a könyvtárakban? Milyen volt a műveltség a diákok könyvtárakban?

Kitekintés

A Karoling-renaisszáns

Nagy Károly tudatában volt annak, hogy a stabil állam szervezete kialakításához nagy szükség van művelt emberekre. A kor szeretei értelmiséget hívta ucsorába, akik újították az antik kultúrát. A kolostorok alapítása és az ottani oktatás fellendítése mellett a szerzetesek egyik fő feladatává vált a régi szövegek (ókeri szerzők munkái) leírása. A közzétételük mellett munkáit névtelen „bölcs” ezrei végezték naponta, de a már-már példátlan közzététel át tudták menteni az antikvitás örökségét az utókorra. A Karoling-renaisszáns időszakában Alkuin a kolostori iskolák számára egyenes tananyagot állított össze. Ennek során, az antik világ tudományát emelték át a keresztény kultúrába. Az ókori Rómában – a hellenizmus világ hatására – gyűjtöttek egybe a hét szabad művészetet (tudományt), amelyek elajándították a szabad emberek alapműveltségét biztosították. A kor központi ez a hét szabad művészetet vette át a kolostori oktatásba. Az oktatás a latin nyelv megtanulásával és a kifejezőképesség fejlesztésével indult (grammatika – nyelvtan, retorika – a gondolatok kifejezése, a beszédnek a szabályos, díszítése – a gondolatok logikus felépítése, a tanterv). Mindent gyakorlati ismeretek egészítették ki (aritmétika – számítás, geometria – mérés, asztrológia – csillagászat alapjai, zenetudomány, egyházi ünnepek elhelyezése a naptárban; musika – zene, egyházi énekek).

Karoling-kori műveltség egy kódexből. Ez a 11. olvasott volt, amely az elő, mely a világosság kezét adta

Összegzés

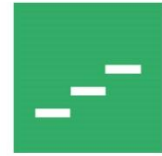
Változás és folytonosság
• Mik a hasonlóságok Justinianus és Nagy Károly között? Mivel magyarázhatók ezek a hasonlóságok?

• Miért volt szükség a grófságok létrehozására a Frank Birodalomban?

Okok és következmények
• Miért tudott még közel egy évszázadig fennmaradni a Keletromai Birodalom?

Történelmi jelentőség
• Milyen hatással volt Nagy Károly birodalma és uralkodása a középkori királyságokra?

Tevékenységekbe ágyazott ismeretszerzés

4. Párosítsa a német egységről szóló képeket az értelmezésekkel! Egy állításhoz több kép is kerülhet.

Értelemzés	A kép tartalma
1. A német egység a dinaszták Biemarck által létrehozott szövetsége.	
2. A német egység nacional erővel létrehozott alkotás.	
3. A német egység sebesség összekötözték, mert mi?	
4. A német egység „sikerült”, porosz vezetővel jött létre.	
5. A német egység csak részben változtatott a német területi adottságok politikai struktúráján.	
6. A német egység diplomáciai alakkal „rövidített” létrehozott konszolidáció.	

5. Az amerikai polgárháborúval kapcsolatos források elolvasása után válaszoljon a kérdésekre!

Az Unionnak Egyesült Államoknak, melyből kiépünk, az a maghasznos célja volt, hogy megvalósítsa az igazságosságot, biztosítsa a békés nyugalmat, gondoskodik a közvédelemről, elismerje az a közér, biztosítsa a szabadság elődjét, magunk és a tudomány számára, és amikor a... I megadott azon célokat szolgálja, melyek létrehozott a... I. Kormányzatok meg kell szünnie létezni. Ebben az időszakban az a Konföderáció alkotó államok csupán azt a jogot követelik, amelyet az 1776-os Függetlenségi nyilatkozata elidőgésbejelentett hasznos mag, és azok jogi gyakorlatok idejében és alkalmában, mint azután hasznos magunk, magunk döntések, mindannyiuk önmagában. I. I. Ő aki ismer minden ember szív, majd elbájlja ösztönösként megal, az alapító egyik szellemének kormányzat védelmezve munkálkodunk. A jog, amely ünnepélyesen kinyilvánított az

Államok születésekor, és amely az Unió 1789-es létrehozásakor megerősített, megkönnyíti a helyzetet, és minden a nép azon kétségeit, hogy válaszolva a kormányzat céljaira kerüljen hatalmát. Így mindazon államok, amelyek itt költöztek vannak kezdeményezték az a Konföderáció megalkotását. I. I. Ő szövetséget alkotnak, melyben minden állam kormányzata helyén maradt, a polgárok és javak tulajdonjoga nem sérült. A meglévő, melyen keresztül időgen nemzetközi kapcsolatok tartoztak, megváltozott, de mindaz nem jelenti szükség szerűen nemzetközi kapcsolatok megszakadását. Kérdés az a helyről helyre, hogy megőrizték saját jogukat, és előmozdítottak boldogulnak a Konföderáció államainak elkutatásának nem kis mértékben elleni erőket, és nem kovács békés fejlődés. Jefferson Davis beiktatási beszéde, 1861.

Nyilvánított ez bevétel az elzáró a kontinensen aljának új nemzeti hatalmára, mely szabadságban fogant, s azon elvnek szentelték, hogy minden ember egyenlően születik. Most nagy szabadság polgárháborút vívunk, mely elsősorban majd, hogy a nemzet, vagy bármely ilyen módon született és ezen elvvel alapuló nemzet tartósan fennmaradjon. I. I. Ő, akik itt állunk, szenteljük magunkat inkább a rájuk való komoly felelősséget: a dicső hatalmat példája erősítse bennünk az odaadást az így iránt, melyért ők a legvégül elzárótt is meghaltak; mondjuk ki szóként szándékkal, hogy haláluk nem lesz hiábavaló; hogy Isten segédelmével a nemzet a szabadság jegyében újraszületik, s hogy a nép kormányzata, a nép által és nép érdekében létrejött kormányzat nem fog eltűnni a Föld színéről (Abraham Lincoln beszéde a gettysburgi ütkész után alighy két hét búcsújátán, 1863)

Állítás	Davis	Lincoln	Mindkettő	Egyik sem
1. Az alapító egyik a hivatalos igazságot bizonyítja.				
2. A népfelkelés célja a hivatalos igazságot bizonyítja.				
3. Háborús céljainak elérése érdekében szükséges ellenfele legyőzése.				
4. Elvont erőket fogalmazz mag hadi célként.				
5. Elismerte a rabszolgaság létezését saját területén 1863-ban.				
6. A képzett hatalmat zsamokinak érzé.				

6. Az ábrán az Uniót és a Konföderációt alkotó államok gazdasági mutatóit, a térképen pedig az Egyesült Államok területének kialakulását láthatja a konfliktus kezdetekor. Válaszoljon a forrásokat elemző kérdésekre!

- a) Milyen termelési mutatóban előzte meg a Konföderáció az Uniót?
- b) A források mely adataiból következtethetünk a mezőgazdasági termelés alapját jelentő birtokstruktúrára?
- c) Mi jellemezte az Unió mezőgazdasági termelését?

Az esszéfeladatok

A történelemórák számonkérései során a fogalmazásoknak, az esszéknek hangsúlyos szerep jut. Az első dolgozatoknál sokszor még egy-egy adott cím alapján kell megírni az esszét (például: *Mutassa be az ókori Mezopotámia kultúráját!*), mivel kezdetben egy esszéírási rutin (például összefüggő fogalmazás, megfelelő tagolás, tömörtetés) kialakítása a cél. Idővel azonban különféle források alapján (írások források, grafikonok, táblázatok) – azok lényeges elemeit is beledolgozva – kell egy adott témáról írni. Látszólag ezek a források „súgnak”, a tapasztalatok szerint azonban sokszor zavarba hozzák az esszéírókat. A jó esszé titka a megfelelő lexikai háttértudás és a forráselemzés egyensúlyában rejlik.

Az egyes történelmi korszakok áttekintése során az írásos források, térképek, ábrák stb. azt a célt szolgálják, hogy megfelelő gyakorlással egyfajta történelmi „tisz-tántalás” alakuljon ki. A témazárók előtti felkészüléskor tehát főleg a történelmi jelenségek és folyamatok megértésére kell összpontosítani. A különböző források használatának megfelelő begyakorlásával a történelemtanulás logikus és kreatív tanulássá válhat, ami a számonkérések és később az értekezési során hasznosulhat. Az alábbiakban néhány mintaesszével, illetve a hozzájuk tartozó megoldásokkal szeretnénk segítséget nyújtani a sikeres esszéírásához.

A kidolgozás menete

1. Helyezze el térben és időben a feladatban megjelölt problémát!
2. Használja fel a feladat megértéséhez a forrásokat, illetve a történelmi atlaszt!
3. Gyűjtse össze azokat az általános fogalmakat (például gazdaság, fejlődés, változás), illetve az adott korszakhoz kapcsolódó fogalmakat (például céh, szerviens, jobbágyfelszabadítás), amelyekkel az adott probléma bemutatható!
4. Építse be a fogalmazásába a forrásokból megszerzhető információkat, következtetéseket! Ha szükséges, készítsen vázlatot!
5. Tárja fel a probléma előzményeit, okait és következményeit!
6. Fogalmazzon meg feltételezéseket, magyarázatokat!
7. Építse be fogalmazásába önálló ismereteket, és ha biztos a tudásban, akkor a történelmileg megalapozott véleményét!
8. Ügyeljen arra, hogy mondatai világosak és érthetőek legyenek!
9. Szerkesztesse meg szövegét, és figyeljen a helyesírára is!

Értékelés

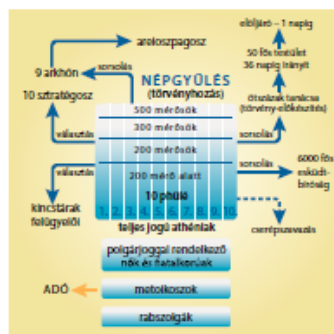
Az értekezéssel az esszék értékelését a következő szempontok alapján értékeljük:

Szempontok	Művelések, tartalmak
Feladatmegoldás	Témazárás, a lényeg kiemelése
Tájékozódás térben és időben	Évszámok, történelmi helymeghatározás
A szaknyelv alkalmazása	Általános fogalmak, témához kapcsolódó fogalmak
Források használata	Információgyűjtés, következtetések, megállapítások
Az eseményeket alakító tényezők feltárása	Okok és következmények feltárása, önálló ismeretek beépítése
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A szöveg felépítettség, nyelvi formáltság, helyesírás

Javaslatok a kidolgozás menetére

1. Az athéni demokrácia fénykora

Elemezze a források segítségével a Periklész-kori Athén politikai berendezkedését, és térjen ki arra, hogyan változott Athén helyzete a görög városállamokon belül a Kr. e. 5. században! Értékelje Periklész szerepét a demokrácia kiteljesítésében!

Az athéni állam Periklész korában

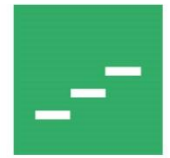
A megoldáshoz készítsünk vázlatot! A vázlatban csak kulcsszavakat, rövid mondatokat rögzítsünk!

A feladat megértése, témazárás, a lényeg kiemelése	...Az esszében az athéni demokrácia működését elemzi. ...Utal a városállam nagyhatalmi helyzetére. ...Értékeli Periklész szerepét a források és az ismeretek alapján.
Források használata és értékelése	...A történelmi ábrák segítségével kiemeli az időkorszak főbb eseményeit (görög-perzsa háborúk, délszati szövetség, peloponnészosi háború). ...Az ábra alapján bejelöli az athéni társadalom jellemzőit (például utal a teljes jogú polgárok alacsony számára), és a demokrácia működését annak ismeretében mutatja be. ...Szintén az ábra segítségével részletezi az athéni politikai intézményrendszer működését, és kitér a legfontosabb hivatalokra. ...A szöveges források alapján ír Periklészről (például mit tekint a demokrácia lényegének), ugyanakkor kiemeli, miként ármulta a történelem az államfőket szerepét.
A szaknyelv alkalmazása	...Összegezi a téma szakfejezeteit (például politz, demokrácia, arkhón, sztratégosz, ekklesia, kizsákos kor, délszati szövetség, peloponnészosi háború stb.).
Tájékozódás térben és időben	...Rögzíti az esszében a téma földrajzi sajátosságait (például Athén elhelyezkedése, Attika). ...Elhelyezi időben a problémát (például Kr. e. 5. század közepe, Kr. e. 431–404).
Az eseményeket alakító tényezők feltárása	...Az esszében kitérhet az alábbi előzményekre, összefüggésekre: ...Kleiszthenész reformjai; ...a görög-perzsa háborúk; ...a délszati szövetség létrejötte; ...az athéni politikai berendezkedés jellemzői, a különféle hivatalok feladatai, működésük; ...a demokrácia működése, Periklész hatalma, az athéni jólét háttere, a terjeszkedés külpolitikai és végül a hanyatlás okai (peloponnészosi háború).
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	...Az esszé szerkesztése logikus kifejtést szolgálja. ...A szöveg gördülékeny, a mondatok világosak és egyértelműek.

Mi olyan alkotmányról élünk, amely nem igazodik szomszédaink törvényei után, s inkább mi magunk szolgálunk példát, mintsem hogy utánoznánk másokat. A neve pedig, mivel nem kevesekre, hanem a többségre támaszkodik: demokrácia. Törvényünk azt a személyes ügyeket tekintve, mindenki egyenjogú, de ami a megbecsülést illeti, hogy a közösség előtt kinek miben van jó híre, itt nem a társadalmi helyzet, hanem a kiválóság ér többet, és ha valaki olyasmiról képes, ami a város javára van, szorgony sorsa és így jelentéktelen társadalmi rangja nem áll útjában. A szabadság szellemében intézzük el közügyeinket, [...].
(Thukididész: Periklész beszéde Athén politikai berendezkedéséről)

Periklész maga okosságánál és kitzimert jellemzőitárságánál fogva tisztelőben tudta ugyan tartani a nép szabadságát, de ugyanakkor ellenőrzése alatt is tartotta őket. Ő volt az, aki vezetett, és nem őt vezették. Minthogy pedig hatalmát nem alantas énközből szerzte, nem is volt szüksége rá, hogy azért a nép kedvében járjon. Sőt annyira köztisztelőben állott, hogy alkalmadtán keményen szembé is szállhatott a közhangjallal. Ha például azt látta, hogy túl messze mennek öbölpartjukban az athéniek, észre térítette őket, és tudatukba idézte a valóban férfimögve vesélyeket; ha meg mindon ok nélkül elvesztették a bátorságukat, akkor visszaállította öbölpartjukat. Így azért ez az államforma nevében ugyan demokrácia, a valóságban azonban az első embernek az uralma volt.
(Thukididész)

A vizuális ismeretforrások szerepének növelése

Történelmi rekonstrukciós képek készítése

• OLVASMÁNY

A történelmi események és helyszínek bemutatásának népszerű eszközei a rekonstrukciós képek. Képzett festők, grafikusok, vagy mesterekből megpróbálják a lehető legpontosabban életre keltetni a múlt egy-egy pillanatát, vagy elkészíteni egy-egy régi tárgy másolatát. Ilyen rekonstrukciós képekkel többször találkozhat az Árpád-korral szülő leckeiben is.

Fontos tudni, hogy a rekonstrukciós képeken szereplő tárgyak, ruhák és épületek történelmileg hűtelesek. Régi tárgyak fotói, vagy korabeli ábrázolások alapján készítik el őket.

• Nézd meg az alábbi képeket! Keresd meg egyenként a tankönyvedben, melyik rekonstrukciós rajzhoz szolgáltak mintaként!

XII. századi teherhajó mai másolata. Ilyen alacsony-merülésű hajókat használtak akkoriban Európában

Ázsiai ostromgépek középkori ábrázolása

Árpád ábrázolása a Képes krónikában

Nehézpáncélos lovas fegyverzetének mai másolata

45. Küzdelmek a magyar királyság megszilárdításáért

István király halála után zűrzavar uralkodott az országban. Trónharcok, pogánylázadás és német támadások jelentettek veszélyt a királyságra. Egyre több tolvaj és útonálló fosztogatott. A parasztok elszöktek a földekről. László királynak sikerült végül újra rendet és nyugalmat teremtenie az országban.

Magyarország a 11-12. században
• Keresd meg a térképen, hol állította meg László király az országba betörő kunokat!

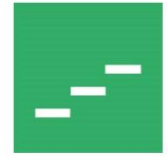
- Kit koronáztak királlyá István király halála után?
- idézd fel, hogy milyenek voltak a középkori lovagok!
- Ki volt Gellért püspök?

Válságos évtizedek

A német császár többször is megpróbálta elfoglalni Magyarországot. Az egyik alkalommal Pozsony vára állta útját. A Képes krónikában leírt történet szerint a harcot az döntötte el, hogy egy hős magyar vitéz, Búvár Kund megelégedte a Dunán érkező német hajókat. A császár vereséget szenvedett, és kénytelen volt hazatérni.

Igy ábrázolta a német császár hajóinak pusztulását a Képes Krónika
• Melyek azok a részletek, amelyekből felismerhető a történet?

Büvár Kund meglékel a német hajókat.
Reggelre a hajók megteltek vízzel, és a rajtuk lévő élelem odalett. A krónikáról szavaztat.
„A németek ereje megtört; gyöngén, erejüket vesztve hazatértek.” ■ Az élelmiszert szállító hajók elvesztése miatt kényszerítette visszavonulásra az asztromlókat?

● Gellért püspök meggyilkolása

„Mikor a pesti révhez jutottak, lime őt istentelen ember, Vata és cinkosai, eltelve a gonosz szellemekkel, amelyeknek magukat átadták, kövekkel támadva rárontottak a püspökre és tánsaikra. Szent Gellért püspök pedig azokra, akiket kövekkel dobáltak, szüntelenül a kereszt jeleit vetette. [...] Lerángigálták kocsjáról, taligára rakták, és Kelenföld hegyéről letaszították.”

- Miért nevezi a forrás istentelennek Vata-t és követőit?
- Miért vetett keresztet Gellért püspök a vele utazó tánsaikra?
- Hogyan hívjuk ma Kelenföld hegyét?

162

Az István király halála utáni trónviszályok idején a keresztény hitet és az egyházi személyeket is támadások érték. A pogányságot nyíltan vállaló Vata fellázadt, és híveivel együtt követelte az ősi hit visszaállítását. Sereget toborzott, híveivel lerombolta a keresztény templomokat, és lemészárolta a papokat.

Gellért püspök. ● Imre herceg nevelője is a fosztogató pogányok fogságába esett. A püspököt egy kétkerekű kocsihoz kötözték, majd a mai Gellért-hegyről a mélybe taszították. A szent ember mártírhalált halt.

Az országban a pogánylázadás és a löleső támadások visszaverése után is áldatlan állapotok uralkodtak. Megszaporodtak a fosztogatások, egyre többen próbálták meg tolvajlásból élni. A földművelő parasztok elszöktek földesuruk földjeiről. Szabadon akartak élni, és nem akartak adót fizetni.

- Ki volt a pogánylázadás vezetője?
- Miért gyengült meg a királyi hatalom?

László király

László király 1077-ben került trónra. Kemény kézzel megszilárdította a rendet, nagyon szigorú törvényeket hozott. Felépített a tolvajokkal szemben: aki egy tyúk értékénél

László üldözőbe veszi a lányrabló kunt. A monda szerint odaköltött a magyar lány, hogy az övével fogja ránta le a kunt a lováról. ■ Használd össze a két harcos fegyverzetét!

többet lopott, azt felakasztották. Aki kevesebbet, azt megcsönkítették. A király megtöltötte a lóborlást, a földesurak földjéről való elvándorlást. A parasztok kötelesek voltak megművelni a nemesek földjeit, és adózniuk is kellett.

László megerősítette az egyházat. A pogánylázadásokból okulva mindenféle pogány vallásgyakorlást betiltott. Akit rajtakaptak a régi vallás gyakorlásán, azt keményen megbüntették. A király új püspökségeket is létrehozott, a pápánál pedig kezdeményezte István király, Imre herceg és Gellért püspök szentté avatását.

László még herceg korában az országra törő ellenséget is legyőzte. A krónikás által kunnak nevezett sztyeppei nomád nép keletről rátört Magyarországra. A László vezette magyar sereg Erdélyben ütközött meg velük, és győzelmet aratott. A monda szerint a lovagkirály is vitézkedett a csatában. Sógora, az utolsó horvát király halála után bírtokba vette Horvátországot.

- Milyen veszélyek fenyegettek Magyarországot?
- László királyként mondd el, mit tettel a veszélyek elhárítása érdekében!

László királyt körülbelül száz évvel halála után szentté avatták. Az őt ábrázoló szoborban koponyacsontjait ereklyeként őrzik ma is.

Keressd fel az interneten a [www.kepido.oszk.hu/weboldalt!](http://www.kepido.oszk.hu/weboldalt) A segítségével tudod meg, mi történt 1083. augusztus 20-án!

163

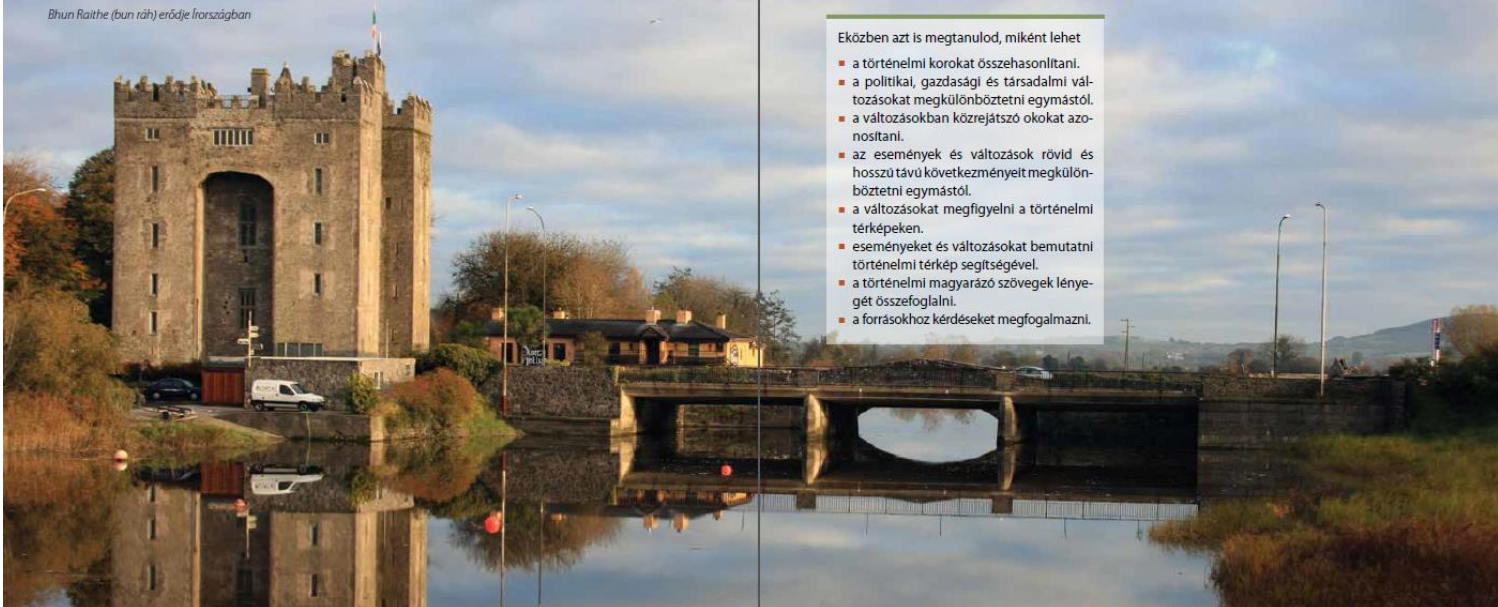
Sokoldalú képességfejlesztés

IV. fejezet

A középkor ezer éve

Bhun Raithe (bun ráh) erődje Írországban

A NYUGATRÓMAI BIRODALOM BUKÁSÁTÓL Amerika felfedezéséig tartó körülbelül ezer esztendő (476-1492) középkornak nevezzük. A társadalom meghatározó csoportjait a papok, a földbirtokos nemesek és a földművelő jobbágyok alkották. Ebben a korszakban ugyanis a földművelésnek és a földbirtoklásnak volt a legnagyobb szerepe.

A keresztény vallás terjedt el egész Európában, ennek tanításait követték az emberek az élet minden területén.

A középkorban sokáig a kolostorok voltak az írásbeliség egyedüli bástyái, itt készítették kézírással a latin nyelvű könyveket a szerzetesek. Ha elképzelsz egy középkori jelenetet, akkor a papok és a lovagok mellett biztosan eszedbe jutnak a várak is magas falaikkal és hatalmas bástyaikkal.

Ebből a fejezetből megtudhatod,

- milyen államok jöttek létre a Nyugatrómai Birodalom területén.
- hogyan szerveződött újjá az élet a keresztény királyságokban.
- miért és hol harcoltak a kereszties lovagok.
- milyen volt az élete egy középkori lovagnak és egy nemes kisasszonynak.
- hogyan éltek az emberek a középkori falvakban és városokban.

Eközben azt is megtanulod, miként lehet

- a történelmi korokat összehasonlítani.
- a politikai, gazdasági és társadalmi változásokat megkülönböztetni egymástól.
- a változásokban közrejátszó okokat azonosítani.
- az események és változások rövid és hosszú távú következményeit megkülönböztetni egymástól.
- a változásokat megfigyelni a történelmi térképeken.
- eseményeket és változásokat bemutatni történelmi térkép segítségével.
- a történelmi magyarázó szövegek lényegét összefoglalni.
- a forrásokhoz kérdéseket megfogalmazni.

Ebből a fejezetből megtudhatod,

- milyen történetek, mondák szólnak a magyarság eredetéről.
- hogyan harcoltak a honfoglaló magyarok.
- ki volt Álmos és Árpád.
- ki volt az első magyar lovagkirály.
- kit és miért nevezünk második honalapítónak.

Eközben azt is megtanulod, miként lehet

- összefüggéseket keresni a földrajzi környezet és az ott lakók életmódja között.
- bemutatni a hosszú időszak alatt lejátszódó eseményeket történelmi térképek segítségével.
- összehasonlítani az eseményekről fennmaradt mondákat a történelmi valósággal.
- bemutatni és jellemezni a történelmi események szereplőit.
- arról gondolkodni, hogy milyen okok befolyásolhatták a különböző döntéseket és cselekedeteket.
- bemutatni a történelmi események okait és következményeit.
- következtetéseket megfogalmazni rekonstrukciós és magyarázó ábrák segítségével.
- válaszokat keresni kérdésekre szöveges és tárgyi források segítségével.

A történelemtanulás tevékenységrendszer

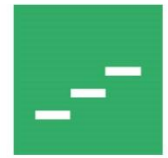
FEJLESZTÉSI TERÜLET	FEJLESZTŐ FELADATOK	
1. Ismeretszerzés, tanulás	Első szint	Második szint
A) KÉRDÉSEK ÉS FELTEVÉSEK ÖNÁLLÓ MEGFOGALMAZÁSA		
	Személyes érdeklődésen alapuló kérdések megfogalmazása	Kérdések és feltevések megfogalmazása egy téma előzetes áttekintése alapján
	Információk gyűjtése a közvetlen környezetből (szülők, nagyszülők stb.)	Egy történelmi oknyomozás megtervezése: milyen kérdésekre keressük a választ? milyen elsődleges és másodlagos forrásokat használjunk fel? miként rögzítsük és rendezzük el a megszerzett információkat?
	Feltételezések megfogalmazása a történetek szereplőinek szándékairól, tetteik és döntéseik okairól	
	Feltételezések megfogalmazása régi tárgyak céljára, használatára vonatkozóan	
B) A FORRÁSOK ÁTTEKINTÉSE ÉS ÉRTEKELÉSE		
	Az ismeretforrások előzetes áttekintése abból a szempontból, hogy milyen kérdésekre adhatnak választ	A rendelkezésre álló ismeretforrások csoportosítása tartalmuk és típusuk szerint; javaslatok megfogalmazása arról, hogy még milyen tartalmú és típusú ismeretforrásokra lenne szükség

Történelem 5. Tanmenetjavaslat

Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag
<p>9. A nagy fal mögött</p>	<p>Miben <u>hasonlít</u> és miben különbözik a rizs- és a gabonatermelés? Mennyiben határozza ez meg Kína fejlődését? Mi a közös Kőműves Kelemen és <u>Vang</u> történetében? Miben különbözik a kínai írásrendszer minden eddig megismert írástól? Vannak-e a mi írásunkban fogalomjelek? (Például: 2 lehet kettő, <u>Zwei, two, deux</u> stb.) Pl. @, =, +, –. A mi betűírásunk is őriz fogalomjeleket. Kiktől vettük át a számok jelölését? Miért nagyon fontos találmány a nulla?</p>	<p>1. Ismeretszerzés, tanulás A) Kérdések és feltevések önálló megfogalmazása Feltételezések megfogalmazása régi tárgyak céljára, használatára D) Történeti események és jelenségek megfigyelése és összehasonlítása Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. 2. Kritikai gondolkodás E) A földrajzi tényezők szerepének felismerése az emberek életében Példák gyűjtése és bemutatása arról, hogy a földrajzi környezet milyen jelentős hatással volt az ott élő emberek életére. 3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy hallott vagy olvasott történet rövid összefoglalása. 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok. A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése.</p>	<p>F: <i>buddhizmus, Selyemút, kínai nagyfal</i> N: <i>Csin császár, Buddha</i> É: <i>Kr. e. 2200 körül</i> T: <i>Kína, Sárga-folyó, Indus, India</i></p> <p>ÉK: történelmi idő, történelmi forrás, tény és bizonyíték TK: életmód, állam, egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, <u>többszínű</u></p>

A történelmi gondolkodás fejlesztése

A Johanna lovagrend harcosa. IV. Béla lovagjai is hasonló fegyverzetben harcoltak a muhi csatában

A tatárjárás

1241 tavaszán törtek be az országba a kelet felől érkező tatár seregek. A hadakat a birodalomalapító Dzsingisz kán unokája, Batu kán vezette. A magyar király nem kapott segítséget a keresztény uralkodóktól. Azok egymással folytatott küzdelmeikkel voltak elfoglalva. IV. Béla csapatai Múhinal szálltak szembe az ellenséggel. A szekérvár mögül védekező magyarok súlyos vereséget szenvedtek. Ez volt Magyarország fennállásának addigi legnagyobb katonai kudarca. A sereg java része elesett, IV. Béla király is alig tudott elmenekülni a csatából.

Egy 1243-ban íródott beszámoló így írta le a csatát. A tatárok nem messze a hadseregtől találtak egy gázlót, és egy éjszaka alatt mindnyájan átkeltek rajta, és hajnalban a király egész seregét körülvéve, jégesőként kezdtek löni nyilakkal a hadseregére. (...) a király pedig nem volt képes felállítani a csatarendet. És ha a magyarok a sereg egy-egy részéből összevegyülten vonultak a hadba, a tatárok szembejötték velük nyilakkal, és arra kényszerítették őket, hogy visszavonuljanak a sereg körletébe (...). Kálmán herceg, a király testvére mindazon embereivel, akikkel ekkora szorongatott helyzetben rendelkezhetett, igen kemény ütközetet vívott a tatárokkal a tábor egyik oldalán, harcban töltve a nap nagy részét; de csalódott, amikor azt hitte, hogy a sereg hátralévő része megsegíti. (...) a tatárok kissé félrehúzódva, önként utat engedtek nekik maguk között minden nyílövés nélkül. Ezért egyre több és több magyar vonta ki magát a seregből, felhasználva ezt az utat. (...) És amikor már több oldalon is nyitva állt az út a királyi csapat elé, a király anélkül, hogy felismerték volna, utat talált az erdő felé.”

Rogerius (rogériusz): *Síralmas ének*

A muhi csata vázlatja ■ Milyen taktikát alkalmaztak a tatárok a magyarokkal szemben? Mik lehetnek a magyar kudarc legfőbb okai?

Ahogy a történészek gondolkodnak...

Az eseményeknek általában egyszerre több oka van. A történészek igyekeznek minél több lehetséges okot keresni. Utána pedig ezek közül kiválasztják a legfontosabbakat.

A vereség okai

A középkori Magyar Királyság Európa egyik legerősebb állama volt. Ennek ellenére IV. Béla nem sikerült az országot megvédeni a tatároktól. A vereség olyan súlyos volt, hogy a tatárok háborítatlanul rabolhattak és gyilkolhattak egy évig.

- Melyek voltak a vereség okai? Hasonlítsátok össze a válaszaitokat, utána pedig állítsátok közösen fontossági sorrendbe a lehetséges okokat

Nézőpontok	Okok és következmények
Egyetlen forrás, bármilyen hitelesnek tűnik is, hamis képet festhet a múltrol. 47.	A történelemben az a jellemző, hogy egy változásnak egyszerre több oka is van. 21.
A fontos események emlékét az utókor megőrzi, de sokszor ki is színezi. Az így továbbadott történelmi legendákban is keveredhet a valóság és a mese. 52.	A történelmi események okainak megértéséhez tudnunk kell, hogy ki miért tette azt, amit tett. 77.
A történészek a mítoszok mesés magyarázatai helyett a valódi összefüggéseket keresik az események között. 58.	Történelmi jelentőségűek azok az események, amelyeknek hosszú távú következményei vannak. 120.
Ugyanarról az eseményről vagy személyről gyakran ellentétes dolgokat állítanak a korból fennmaradt források. Ennek egyik oka, hogy a források szerzői a saját nézőpontjukból írták le vagy értékelték a dolgokat. 101.	Egy történelmi esemény magyarázatánál mindig érdemes választ keresni a következő kérdésekre: miért történt meg az esemény? Miért éppen akkor történt meg? Mik voltak a legfontosabb okai annak, hogy megtörtént? 136.

ELTÉRŐ NÉZŐPONTOK

Ugyanarról az eseményről nagyon eltérőek lehetnek a vélemények.

A müncheni döntés már a korabeli emberek között is éles vitákat keltett.

„Micsoda szörnyű, képtelen és hihetetlen dolog az, hogy nekünk lövészárkokat kellene ásni és gázálarcokat felvenni itt egy távoli ország népei közti vita miatt, akiről mi semmit sem tudunk. Én a magam részéről a béke embere vagyok a lelkem mélyéig.” (Neville Chamberlain, 1938. szeptember)

„Azzal fogom kezdeni, amit mindenki szeretne figyelmen kívül hagyni vagy elfelejteni, de amit mégis ki kell mondani... teljes vereséget szenvedtünk. Az elnémult, gyászba borult, magára hagyott, megtört Csehszlovákia eltűnik a sötétségben... Előbb vagy utóbb önök látni fogják azt, ahogy Csehszlovákiát a náci rezsim lenyeli majd... És ne gondolják azt, hogy ez a történet vége. Ez csak a kezdet.” (Winston Churchill, 1938. szeptember)

- Milyen érveket sorolhattak fel Chamberlain hívei? Fogalmazz meg ezek közül néhányat!
- A karikatúra készítője szerint Chamberlainnek vagy Churchillnek volt igaza? Miből gondoldod így?

„Britannia népe, gyermekeid biztonságban vannak. Férjeitek és fiaitok nem fognak háborúba menettelni. A béke győzelem az egész emberiségnek. Ha győzelmes hős kell nekünk, válasszuk Chamberlaint, a miniszterelnök sikere hatalmas és tartós – boldog otthonok és a megkönnyebbült szívek milliói.” (Egy brit újságcikk a müncheni egyezményről, 1938. szeptember 30.)

„Az erőszakkal szembeni folyamatos meghátrálással Chamberlain bátorította az agressziót... ezért az a véleményünk, hogy Chamberlain egész politikája a diktatúra lélektanának végzetes félreértésén alapult.” (Egy brit újságcikk Chamberlain politikájáról, 1938. december)

- Hasonlítsátok össze a két újságcikk részletet! Mi a legfőbb különbség a két értékelés között?
- Vitassátok meg, mitől változhatott meg ennyire Chamberlain külpolitikájának a megítélése! Nézzétek meg a cikkek megjelenésének dátumát is!

zavarni. A gyanúsított ezt követően börtönbe került, ahol az inkvizítor kínvallatás segítségével próbált fényt deríteni a „sötét titkokra”. A kegyetlen kínzóeszközökkel (vallatólétrával, kínpaddal, vasszúzzal, spanyolcsizmával stb.) végrehajtott kihallgatások idővel beismerő vallomásra bírták a vádlottakat. A tortúra (meghatározott kínzások sorozata) során a meggyötört áldozatok bármilyen képtelen vádat hajlandók voltak magukra vállalni.

szövegkörnyezetben?

- Vitassuk meg, valóban veszélyesek voltak-e az eretnekek a fennálló rendre!
- Érveljünk a szabad véleménynyilvánítás jogán az eretnekek mellett!
- Keressünk indokokat az egyházi álláspont mellett!

Összegzés

Okok és következmények

- Miért volt meghatározó az egyház szerepe a középkori oktatásban?
- Minek volt köszönhető az egyetemek megszületése és elterjedése?

Történelmi jelentőség

- Milyen hatással volt Arisztotelész a középkori oktatásra?
- Miért játszott fontos szerepet Aquinói Szent Tamás a tudomány fejlődésében?

Változás és állandóság

- Mely stílusjegyek alapján lehet elkülöníteni a román és a gótikus építészetet?
- Melyek voltak kultúra fejlődésének jelei a virágzó középkorban?

Interpretáció

- Vitassuk meg, hogy mik az okai a "sötét középkor" kifejezés elterjedtségének! Mennyire helytálló ez a negatív értékelés a középkorról?

Taní-tani Online

A szabad pedagógiai gondolkodás fóruma

SZERZŐINKNEK

KAPCSOLAT

CSECSE / BECSE

AJÁNLÓ

BELÉPÉS/REGISZTRÁCIÓ

Címlap » Kojanitz László: A történelmi kulcsfogalmak

Olvasóterem

RSS – cikkek

RSS – kommentek

RSS – megosztások

Szerzőink

Taní-tani folyóirat 2007-2010

Taní-tani Online 2011-től

Eseménynaptár

Hírlevél

Ne maradjon le új
írásainkról! Iratkozzék fel
Hírlevelünkre!

Kojanitz László: A történelmi kulcsfogalmak

By knauszi on 2013. máj. 12. - 20:28

A történelmi kulcsfogalmak tanítása – Okok és következmények

Tényleg!? **HOGY VOLT, HOGY NEM VOLT!...**

[← Cikkek, tanulmányok](#)

KOJANITZ LÁSZLÓ: A TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSE

(...) A történettudományi gondolkodás közvetítésének megismeréséhez érdemes röviden áttekintenünk néhány olyan külföldi történelmi curriculumot, amely ezt a tanítási stratégiát ajánlotta az iskolák számára a történelemtanítás megújításához.*

The Historical Thinking Projekt

E kanadai program kidolgozásában fontos szerepet játszó Peter Seixas és Carla Peck az iskolai történelemtanulás legfőbb feladatáknak azt jelölte ki, hogy a tanuló képes legyen kritikusan közelíteni a múlttól szóló feldolgozásokhoz és beszámolókhöz, legyenek azok akár történelmi filmek, regények, akár tankönyvek, ismeretterjesztő műsorok, tudományos cikkek, vagy akár otthon hallott visszaemlékezések. A történelmi gondolkodás fejlesztése azon képességek kialakítását jelenti, amelyek ehhez a kritikusan reflektáló értelmezéshez szükségesek. Ehhez a mintát és a modellt a történészek által kialakított szabályok és módszerek jelentik.

- ETŐ
- ALIS
- LÓS
- ÁJA
- TŐS
- YOK
- INK
- ITÁR

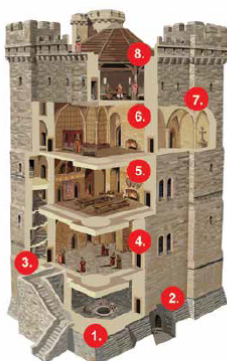
Kipróbálás és átdolgozás

34. Földesurak és jobbágyok

A kora középkori Európában alig találunk városokat. A földeket birtokló nemesek és az azokat megművelő jobbágyok önálló uradalmakban éltek. Egymásra voltak utalva, de az életkörülményeik és életmódjuk teljesen eltért egymástól.

- Kik művelték meg a földeket az ókorban?
- Kitől kapta földjét a földesúr?
- Kikből lettek a jobbágyok?

Középkori lakótorony metszete

1: kút, 2: tornác, 3: csigalépcsők, 4: előcsarnok, 5: lovagterem, 6: lakóterem, 7: kápolna, 8: várórség lakrészze

■ A lakótorony uraként vagy úrnőjeként veszed végig és mutasd be a vendégeidnek a különböző helységeket!

nemesek: a középkori uralkodók által kiváltságos rangra emelt személyek, akiknek a gyermekei is örökölték ezt a címet.

A nemesség élete

A társadalom körülbelül öt százaléka, vagyis húsz emberből egy tartozott a földesurakhoz és a földesurak családtagjaihoz. A nemesek* nem dolgoztak a földeken, és adómentességet élveztek. Hűbéruruknak, a királynak a földért cserébe katonai szolgálattal adóztak. A nemesek a földbirtok középpontjában álló lakótoronyban laktak. Később ezt a tornyot fállal is körülvették. Kialakult a vár. A nemesek szabadidejükben szívesen játszottak társasjátékokat, sakkot, kockajátékokat, dámát, malmot. Ennél is kedveltebb volt a vadászat és a hozzá kapcsolódó lakoma. A lovagi tornák és a különböző várjátékok is a nemesi szórakozás középkori formáinak számítottak.

A földbirtokos mint a jobbágyok hűbérura, ítélezhetett parasztjai fölött. A szokni próbáló, tolvajlásan ért, vagy súlyos bűncselekményeket elkövető jobbágyokat a pallosjoggal rendelkező nemes akár ki is végezhetette.

- Számítsd ki, kétezer emberből átlagosan hányan lehettek nemesek! Mivel magyarázható, hogy a nemesek lakóhelye a vár volt?

Ahogy a történészek gondolkodnak...

A tárgyi leletek sokféle módon adhatnak segítséget a múlt megismeréséhez.

A középkori csontleletek vizsgálata

Amikor a régészek emberi csontokat találnak, lehetőség nyílik a korszak jellemző betegségeinek a megállapítására is. A csontok elváltozásaiából ugyanis következtetni lehet az emberek táplálkozására és az őket sújtó betegségekre is. Így arra is fény derülhet, hogy milyen járványok pusztítottak abban a korban és azon településen.

- Mi lehet a magyarázata annak, hogy a jobbágyok és a nemesek jellemzően más-más betegségektől szenvedtek?

Árpád népe

■ ÖSSZEFOGLALÁS

- Sorold fel és mutasd meg a térképen a magyar nép Kárpát-medencébe történő vándorlásának állomásait!
- Alkossatok két csoportot! Az egyik csoport írjon beszámolót egy kalandozó hadjáratról a magyarok szemszögéből, a másik csoport pedig tudósítson úgy a támadásról, mintha német volna!
- Válassz ki egy magyar történelemhez tartozó évszámot az időszalagon, és keress egy személyt vagy egy eseményt hozzá az alábbi listákból! Rákd időrendbe a listákban szereplő személyeket és az eseményeket!

személy

- Szent István,
- Könyves Kálmán,
- Árpád vezér,
- IV. Béla,
- Lehel,
- III. András,
- Hunor és Magyar,
- Búvár Kund,
- Szent László

esemény

- Koppány legyőzése,
- kalandozások,
- Szent István halála,
- az Árpád-ház kihalása,
- Levédia elhagyása,
- Szent László trónra lépése,
- a tatárjárás kezdete,
- Szent István megkoronázása

- muhi csata,
- honfoglalás

- Alakítsatok négy csoportot! Az első csoport mutassa be Szent István, a második Szent László, a harmadik Könyves Kálmán, a negyedik pedig IV. Béla uralkodását!

- Magyarázd meg, mit jelentenek az alábbi fogalmak!

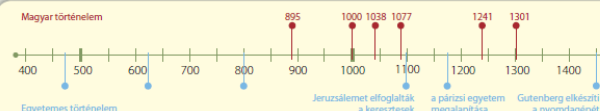
- jurta
- tized
- félnomád életmód
- ispán
- kán
- dénár

- Mutasd meg a térképen az alábbi településeket és fejtsd ki, hogy miről voltak nevezetesek!

- Esztergom
- Muhi
- Visegrád
- Szekesfehérvár

- Alakítsatok három csoportot! Válasszátok ki az alábbi állítások egyikét! Fogalmazzatok meg minél több érvet, amely alátámasztja ezt az állítást!

- A honfoglalás történelmünk egyik legjelentősebb eseménye volt.
- István király halála után válságos korszak következett.
- A tatárjárás a történelmünk egyik legtragikusabb eseménye volt.

keresés a portálon

Kojanitz László ▾

TARTALOM

ÉVFOLYAM

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 12+

Jó gyakorlatok, innovációk

Magyar nyelv és irodalom

Idegen nyelv

Matematika

Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek

Erkölcstan, Etika

Hon és népismeret

Gazdasági ismeretek

TÉMAKÖR

Ismétlődő-visszatérő és hosszszetszeti témák

Kronologikus témák

Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek

FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNY

Ismeretszerzés, tanulás

Kritikai gondolkodás

Kommunikáció

Tájékozódás időben és térben

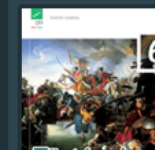
TANKÖNYV

Történelem 5.

Történelmi Atlasz
általános iskolásoknak

Történelem 6.

Digitális tananyagok

nkp Történelem 5.

TARTALOMJEGYZÉK

- Fedél 1
- Belső címloldal
- Tartalomjegyzék
- I. A történet kezdete
- II. Hellász földjén
 - 10. Miről mesélnek az ókori görög mítoszok?
 - Az ókori Hellász (fejezet áttekintő)
 - A mitológia
 - A mítoszok helyszínei
 - 11. Olümposztól Olümpiáig
 - 12. Hétköznapok Athénban és Spártában
 - 13. Családban vagy csapatban? Nevelés az

1 / 168

Tanári eszközcsomag

10. Miről mesélnek az ókori görög mitoszok?

A görögök csupa történeteket, mítoszokat meséltek deókról, istenekről és kitartó lényekről. Ezek kiút tartoznak a félig is. Négy ember kintasz és a labirintus, emberi teraci Minótaurosz.

- Kik voltak az egyiptomok leginkább ismert istenei?
- Milyen események bekövetkeztek az Ókori Görögországban?

• Mitől kezdődött a történelem? • Kik voltak az ókori görögök leginkább ismert istenei? • Milyen események bekövetkeztek az Ókori Görögországban?

Labirintusz (görögül: labirinthos), azaz a labirintusz. A mítosz szerint a görögök a labirintuszban keresték a Minótauroszot.

Minótaurosz (görögül: Minótauros), azaz a Minótaurosz. A görögök szerint a Minótaurosz a királyi palotájában lakott.

Kút a labirintuszban

A mítosz mesél a Minótauroszról, az istenekről és a királyi palotájáról. A görögök szerint a Minótaurosz a királyi palotájában lakott.

Milyen volt a kapcsolat a kintasz és az aténiai kintasz?

Mit gondoltok, mi volt és mi nem volt a történelem?

Egy aranyalma bajt okoz

Egy másik óri történet a Minótauroszról és a Minótauroszról.

Történelem egyenlő a Minótauroszról és a Minótauroszról. A Minótaurosz a Minótauroszról és a Minótauroszról.

Milyen volt a kapcsolat a kintasz és az aténiai kintasz?

Mit gondoltok, mi volt és mi nem volt a történelem?

Egy aranyalma bajt okoz

Egy másik óri történet a Minótauroszról és a Minótauroszról.

Történelem egyenlő a Minótauroszról és a Minótauroszról. A Minótaurosz a Minótauroszról és a Minótauroszról.

A labirintus a labirintus. A labirintus egy olyan építmény, amelynek útjai sokszor körbe-körbe vezetnek, és amelynek útjai sokszor körbe-körbe vezetnek. A labirintus a labirintus. A labirintus egy olyan építmény, amelynek útjai sokszor körbe-körbe vezetnek, és amelynek útjai sokszor körbe-körbe vezetnek.

Milyen volt a kapcsolat a kintasz és az aténiai kintasz?

Mit gondoltok, mi volt és mi nem volt a történelem?

Egy aranyalma bajt okoz

Egy másik óri történet a Minótauroszról és a Minótauroszról.

Történelem egyenlő a Minótauroszról és a Minótauroszról. A Minótaurosz a Minótauroszról és a Minótauroszról.

KIEGÉSZÍTŐ TARTALOM

- 📖 Az ókori Hellász (fejezet áttekintő)
- 📖 A mitológia
- 📖 A mítoszok helyszínei
- 📖 Történelem 5. (Letölthető PDF)
- 📖 Történelem Munkafüzet 5. (Letölthető PDF)
- 📖 Tanári eszközcsomag - Történelem 5.
- 🖼 Galéria

Saját tartalom készítése és megosztása

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

keresés a portálon

Kojanitz László

- Saját tartalomtár
- Új tartalom hozzáadása
- Tanulási feladat
- Megtekintés történet
- Előrehaladás
- Üzenetek
- Profil
- Kihívások
- Osztályom
- Moderálás
- Kijelentkezés

adatok

Veled megosztott

Még nem osztottak meg veled tartalmat.

Tartalomszerkesztő eszközök

Új tartalom

Tesztsor

A tesztsor segítségével tesztkérdések meghatározott halmazából gyakorló feladatsort vagy vizsgasort lehet létrehozni.

Eszközcsomag

Az eszközcsoaggal tananyag elemek egyszerű, csoportokba rendezett gyűjteménye készíthető.

Tanulási útvonal

A tanulási útvonallal tananyag elemek rendezett, belső szerkezettel és bejárási útvonallal rendelkező egységgé szervezhetők.

Új tesztkérdés

- Feleletválasztós
- Párosítás
- Sorba rendezés
- Halmazba rendezés
- Szövegkiegészítés
- Táblázat kiegészítés
- Képkiegészítés
- Vaktérkép

Új tartalmi elem

- Videó
- Hang
- Kép
- Letölthető dokumentum
- Külső hivatkozás
- PDF
- Illusztráció
- Tankönyv
- SCORM csomag
- Jó gyakorlat
- Adaptív tesztsor

Saját tartalmak rendszerzése

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

 keresés a portálon   Kojanitz László ▾

TARTALOM Kezdőoldal > Tartalomböngésző > Saját tartalmaim

ÚJ TARTALOM ▾

- ⊕ Nyilvános tartalmak
- ⊕ Központi munkaterület
- ⊕ Saját tartalmaim
 - Velem megosztott tartalmak
 - Általam megosztott tartalmak
- ♥ Kedvenceim

Saját tartalmaim

- 📁 Hasznos linkek ▾
- 📁 Népdalok ▾
- 📁 Térképes feladatok ▾
- 📁 Videók ▾
- 📄 Árpád-kori templomok 0 KB 2016. 03. 24. ▾
- 📄 Buda a középkor végén 1 379 KB 2016. 03. 09. ▾
- 📖 Történelem 5. 0 KB 2015. 10. 21. ▾
- 📖 Történelem 6. 0 KB 2016. 03. 09. ▾

59 MB / 8129 MB felhasználva (0%)